

Strasbourg, 20 Nisan 2020

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Karşı Mücadele Konulu Avrupa Konseyi Sözleşmesi Taraflar Komitesi tarafından hazırlanan, Sözleşme'nin COVID-19 pandemisi sırasında uygulanmasıyla ilgili Bildirge

İstanbul Sözleşmesi Taraflar Komitesi,

Avrupa Konseyi üyesi devletlerin nüfuslarını COVID-19 pandemisinden korumakta karşılaştıkları güçlükleri dikkate alarak,

Kadınlara ve kız çocuklara yönelik şiddetin, ayrıca aile içi şiddetin kriz dönemlerinde yaygınlaşma eğilimi sergilediğini, elde edilen verilerin belirli şiddet türlerine ilişkin bildirilmiş vakaların tüm dünyada ve Avrupa Konseyi üyesi kimi devletlerde alarm verici biçimde arttığını kaydederek,

Sürmekte olan krize karşı alınan önlemlerin potansiyel etkisinin, özellikle tecrit ve hareket sınırlaması gibi uygulamaların cinsel, aile içi ve sözde “namus” bağlantılı olanlar dâhil kadınların ve kız çocukların toplumsal cinsiyet temelli şiddetin her türüne maruz kalma riskini artırma olasılığının farkında olarak,

Bu riskin dezavantajlı gruplara mensup kadınlar ve kız çocuklar açısından özellikle yüksek olduğunu ve/ya da örneğin, engelleri olan, fuhuş sektöründe yer alan, yaşlı, göçmen ve sığınmacı kadınlar örneklerinde olduğu gibi özellikle toplumsal ya da etnik/ulusal köken nedeniyle çoklu ayrımcılık riskinin de bulunduğunu dikkate alarak,

Ortak sorun ve güçlüklerle karşı, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye ve Kuruluşun insan hakları standartlarına saygı temelinde, Avrupa Konseyi değerlerine ve standartlarına uygun eşgüdümlü ve bütünlüklü müdahalelerin geliştirilip yaygınlaştırılmasının önemini hatırlatarak,

Böylesine zorlu koşullarda kadınlara yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti önleme ve bu tür olgulara karşı mücadele çabalarını sürdüren taraf devletlere ve diğer devletlere bu çabalarında destek olma arzusuyla,

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadele Uzmanlar Grubuna (GREVIO) danışarak ve uzman görüşlerini alarak:

- İstanbul Sözleşmesi'nin ilkelerinin ve öngördüklerinin, kadınlar ve erkekler arasında eşitliği sağlama, kadına yönelik şiddetle aile içi şiddete karşı mücadele açısından gerekli önlemlerin alınmasına ve yaşama geçirilmesine ilişkin bir çerçeve sunduğunu, her dönem için geçerli olan bu önlemlerin COVID-19 salgını nedeniyle ortaya çıkan

- olağanüstü durumda daha da önem kazandığını hatırlatır;
- İstanbul Sözleşmesi'ne taraf devletlerin, bu kapsamda yer alan şiddet fiillerini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerle uygun olarak önlemede, araştırmada, cezalandırmada ve tazmin etmede gerekli titizliği gösterme yükümlülüklerinin altını çizer;
 - Şiddete karşı kurumsal tepkilerini bugünün koşullarına uyarlamada yenilikçi yollar arayan devletlerin bu çabalarını memnuniyetle karşılar ve taraf devletlere İstanbul Sözleşmesi kapsamındaki taahhütlerine sadık kalma ve bu amaçla alınan önlemleri pekiştirme çağrısında bulunur;
 - Taraf devletlerin dikkatini, İstanbul Sözleşmesi'nde yer alıp bu bildirmede ek olarak sunulan ve pandemi karşısında yapılabilecek müdahalelere ve alınabilecek önlemlere örnekler veren hükümlere çeker;
 - İstanbul Sözleşmesi'nin ilkelerine ve öngördüklerine tam bağlılığı sağlarken ve şiddete karşı mağdur merkezli ve insan hakları temelli bir yaklaşımı güvence altına alırken, sürmekte olan krizin uzun dönemdeki etkileri ile birlikte kadına yönelik şiddet ile aile içi şiddet mağdurlarına getirebileceği ek olumsuzlukları ele almada üyeler ve Komite gözlemcileri arasında görüş alışverişi ve işbirliği gerekliliğini kabul eder.

EK

İstanbul Sözleşmesi'nin seçilmiş kimi hükümlerine göre COVID-19 pandemisi sırasında yapılabilecekler ve alınabilecek önlemler

ENTEGRE POLİTİKALAR

- **Madde 6 (Toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar):** Taraf devletler, COVID-19 pandemisiyle mücadele stratejileri geliştirip uygularken toplumsal cinsiyet perspektifini bu stratejilere içselleştirmeyi öngörmelidir. Burada kastedilen, alınan önlemlerin kadınlar ve kız çocuklar üzerindeki, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin çeşitli biçimlerine maruz kalma durumları açısından potansiyel etkileridir: Yakın partner şiddeti ve aile içi şiddet, takip tacizi, cinsel taciz, zorla evlendirme ve cinsel şiddet, ayrıca teknolojiyle kolaylaştırılan şiddet ve bu tür şiddet olaylarına tanıklık etmenin çocuklar üzerindeki potansiyel etkileri...
- **Madde 7 (Kapsamlı ve eşgüdümlü politikalar):** Taraf devletler pandemi sırasında kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik politikaların geliştirilmesinde ve uygulanmasında kurumlar arası eşgüdüm mekanizmalarını mümkün olduğu ölçüde koruyup pekiştirmelidir. Sivil toplum kuruluşlarıyla kadın hakları kuruluşları dâhil olmak üzere ilgili tüm aktörlerin yer alacakları çok paydaşlı süreçler, mağdurların gerçekliklerinin ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesinde ulusal, bölgesel ve yerel yetkililere yardımcı olabilir; hizmet sunucuların kapasite düzeylerinin değerlendirilmesine ve hizmetlerde ek araçlara gerek olup olmadığının belirlenmesine katkıda bulunabilir. Sözelimi, mesafe kuralları ve enfeksiyonlu mağdurlara karantina uygulayan sığınma evleri muhtemelen kullanılabilecek mekân ve yer sıkıntısı çekecektir.
- **Madde 8 (Mali kaynaklar) ve Madde 9 (Hükümet dışı kuruluşlar ve sivil toplum):** Yukarıda belirtilen koşullar ışığında taraf devletler, HDK'lar tarafından sunulan hizmetler dâhil olmak üzere hizmet sunumu için tahsis edilen finansal ve insan kaynaklarının hâlihazırdaki duruma müdahale açısından yeterliliğini, bu kaynakları

artırma gereği olup olmadığını değerlendirme ihtiyacı duyabilirler.

- **Madde 11 (Veri toplama ve araştırma):** İdari verilerin ve yardım hatları gibi uzman destek hizmetleri tarafından kaydedilen verilerin toplanması, mevcut eğilimlerin ve mağdurların yardım taleplerindeki olası artışların takip edilmesine yardımcı olabilir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve bu tür olaylara karşı mücadele edilmesi için gerekli önlemlerin alınmasında, pandemi sırasında artan ihtiyaçların karşılanmasında ve geleceğe ilişkin dersler çıkarılmasında somut bilgilerden hareket edilmesi açısından veriler önemlidir.

ÖNLEME

- **Madde 12 (Genel yükümlülükler) ve Madde 13 (Farkındalık yaratma):** Taraf devletler, basın açıklamaları, televizyon, radyo ya da sosyal medya kampanyaları gibi yollarla kadınlara ve kızlara yönelik şiddet riskinin pandemi sırasında artabileceği konusunda kamuoyunu bilgilendirmeli, mağdurların yardım için başvurabilecekleri yerler konusundaki bilgileri mümkün olduğunca geniş biçimde yaymalıdır. Bu yöndeki çabalar kapsamında broşür ve bilgilendirme notları gibi mevcut enformasyon materyalleri hâlihazırdaki kısıtlamaların etkilemediği örneğin süpermarket ve eczane gibi yerlerde dağıtılabilir. Bu bilgilerin farklı dillerden olması özellikle güç durumdaki kadın gruplara erişimde işlevli olabilir.
- **Madde 15 (Uzmanların eğitimi):** Taraf devletler kritik sektörlerde (örneğin sağlık, adalet, yasa uygulama) görev yapan devlet ve kamu görevlilerinin farkındalık düzeylerini artıracak önlemler alma konusunu düşünmelidir; ilgili konular, sosyal mesafe, karantina ya da sokağa çıkma yasağı gibi önlemlerin, daha genel olarak da krizin, şiddet içeren ilişkiler ve/ya da ev ortamlarında yaşayan kadınlar ve çocuklar üzerindeki potansiyel etkileri, ekonomik ve toplumsal sonuçlarıdır. Yetkililer ayrıca avukatlar ve mağdurlara yönelik destek hizmetlerinde görev yapanlar gibi profesyonelleri, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeylerde hazırlanmış mevcut eğitim kaynaklarından yararlanarak eğitim çalışmalarında yer almaya ve bu eğitimleri yaygınlaştırmaya özendirebilir (örneğin, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konulu, Profesyonel Hukukçular için İnsan Hakları Eğitimi (HELP) kursu). *
- **Madde 16 (Önleyici müdahale ve tedavi programları):** Hükümetler ayrıca şiddet uygulayan erkeklerin yardım alabilecekleri mevcut fail programlarının tanıtımı konusunu da düşünmelidir. Çevrimiçi ve/ya da telefon yardım hatlarıyla ulaşılabilecek programlar sosyal mesafeyle ilgili mevcut kurallar düşünüldüğünde özellikle uygun olabilir.
- **Madde 17 (Özel sektör ve medyanın katılımı):** Medya kanalları, pandeminin kadınlar ve kız çocuklar açısından şiddet riskini nasıl artırdığı ve bu konuda nereden/nasıl yardım alınabileceği gibi konularda bilgi sağlamak üzere ulusal ve yerel yetkililerle ortak çalışmaya özendirilebilir.

* <https://rm.coe.int/help-course-in-brief/168076c9b5>

KORUMA

- **Madde 19 (Enformasyon):** Kendilerini yalıtın ya da istismarcı partnerleri/aile üyeleri ile birlikte yaşayan şiddet mağdurları açısından mevcut destek hizmetleri ve hukuksal önlemler konusundaki bilgilere erişim bir sorun olabilir. Taraf devletler, mağdurların enformasyona erişim haklarını güvence altına almak için özel hedeflere yönelik enformasyon kampanyaları düzenlemelidir.
- **Madde 20 (Genel destek hizmetleri), Madde 22 (Uzman desteği hizmetleri), Madde 23 (Sığınma evleri) ve Madde 24 (Telefon yardım hatları):** Taraf devletler, Sözleşme kapsamına giren her tür şiddet

olayının mağdurlarına yönelik genel uzmanlık desteği hizmetlerini “vazgeçilmez” sayma konusunu düşünmeli ve/ya da bu hizmetlerin sürekliliğini güvence altına almalı, bu arada hizmetlerin geçerli güvenlik kılavuzlarına uygunluğu sağlanırken çocuk tanıklara yönelik koruma ve destek hizmetleri de devrede olmalıdır. Burada, sığınma evleri ve telefon yardım hatları dâhil olmak üzere mevcut destek yapılanmalarının kapasitesinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayacak gerekli uyarlamaları gerçekleştirmek üzere ek önlemler alınması; hizmet sunumunda alternatif yollar geliştirilmesi, örneğin yardım hatlarına, mağdurlara çevrimiçi ve teknolojik yollardan sosyal destek ve psikolojik yardım sağlayacak sohbet sistemleri ve danışma platformları eklenmesi gerekebilir. Şiddet mağduru kişiler olarak bir sığınma yerine geçtiklerinde pek çok kadın açısından zorunlu hale geleceğinden, finansal destek ihtiyacı da dikkate alınmalıdır. Sığınmacı ve mülteci kadınlar örneğinde olduğu gibi özellikle güç durumdaki kadın grupları söz konusu olduğunda, kabul merkezlerinde yaşanmış olabilecek herhangi bir şiddet olayına karşı bu konumdaki kadınların enformasyon ve destek hizmetlerine erişimi için özel çaba harcanmalıdır.

KOVUŞTURMA

- **Madde 49 (Genel yükümlülükler):** Kadına yönelik şiddet mağdurlarının şikâyetinde bulunabilmeleri için, işlenen bu tür suçların bildirilmesi sağlanmalıdır. Tecavüz gibi suçların bildirilmesi açısından çevrimiçi çözüm örnekleri halen mevcuttur ve bunlar daha da geliştirilebilir. Kadınların şiddet olaylarını bildirebilecekleri yeni kanallar da sağlanmalıdır. Bu yönde bir girişim, evde kapalı kalındığı sırada gerçekleşen yakın partner şiddeti ve/ya da aile içi şiddet olaylarında mağdurların bildirimde bulunabilmeleri için eczanelerde kod sözcük kullanımının teşvik edilmesidir. Devletler bu yönde çalışmalar yaparken enformasyonun mağdurların anlayabilecekleri dilde ve biçimde verilmesi gerektiğini unutmamalı, farklı kadın gruplarının, özellikle en güç durumda ve ulaşılması en güç olanların özel ihtiyaçlarını dikkate almalıdır.
- **Madde 50 (Acil müdahale, önleme ve koruma):** Ortaya çıkan olağanüstü durum pek çok ülkede mahkemelerin çalışmalarını yavaşlatmış ve ivedilik taşımayan duruşmalar ertelenmiş olmakla birlikte mağdurların ve çocuklarının güvenliği yasaları uygulamakla görevli olanlar ve yargı mercileri açısından öncelik taşımaya devam etmelidir. Dolayısıyla taraf devletler mağdur kişilere zarar riski karşısında yeterli ve acil koruma sağlama yükümlülüklerine bağlı kalmalıdır.
- **Madde 51 (Risk değerlendirme ve risk yönetimi):** Pandemi sırasında, mağdurların durumlarının ciddiyetini ve üst üste yinelenen şiddet riskini değerlendirmeye devam etmek son derece önemlidir. Mümkün olduğu ölçüde ve bulaşıcı önleyecek önlemlerin alınmış olması koşuluyla, yüksek risk taşıyan durumlarda mahkeme öncesi gözaltı tercih edilecek seçenek olmalıdır. Pandemi nedeniyle faili özgürlüğünden yoksun bırakan ve yargı öncesi gözaltı öngören uygulamaların alternatifine başvurulduğu durumlarda ise bu konudaki kararlar mağduru bilgilendirmeden ve mağdurların güvenliğini açısından ortaya çıkabilecek sonuçlar değerlendirilmeden alınmamalıdır.
- **Madde 52 (Acil engelleme emirleri) ve Madde 53 (Kısıtlama ve koruma emirleri):** Taraf devletler, uygun risk yönetimi sağlamaya yönelik çabalarının bir parçası olarak mağdurlara acil engelleme, kısıtlama ve koruma emirleri gibi imkânlarla erişim sağlamaya devam etmelidir.